

ИЩЕНКО В.Н. УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВА: ГНОСЕОЛОГИЧЕСКАЯ ПРИРОДА И ПОНЯТИЙНАЯ СТРУКТУРА

Уделено внимание фундаментальным взглядам в науке на природу судебных доказательств и основоположным срокам как научному инструментарию. Рассматривается вопрос, который касается гносеологической природы уголовно-процессуального доказательства, приводятся структурные элементы его понятия и требования к ним.

ISHCHENKO V.N. CRIMINAL-REMEDIAL PROOFS: the GNOSIOLOGICAL NATURE AND CONCEPTUAL STRUCTURE

The attention is given to fundamental sights in a science on a nature of judicial proofs and to basic terms as to scientific toolkit. The question which concerns a gynecological nature of the criminal-remedial proof is considered, structural elements of its concept and the requirement are resulted in them.

Д.С. КАБЛОВ

Донецький юридичний інститут ЛДУВС

УДК 172.12+341.945

ДЕЯКІ МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПОВЕДІНКИ ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ¹

Показане значення професійної етики та поведінки члена громадських формувань з охорони громадського порядку для етичного регулювання внутрішніх і зовнішніх професійних відносин.

Охорона громадського порядку являє собою один з головних напрямків діяльності органів виконавчої влади. Громадський порядок – це фундамент нормального соціального життя та діяльності всіх державних і громадських установ. Громадський порядок, який встановлений шляхом реалізації моральних та правових норм, може бути завжди стійким за умови його постійної охорони. Платон у “Законах” вказав, що справа не закінчується встановленням порядку в державі: “...ні, цілком закінченням треба рахувати ту справу, яка виконується лише тоді, коли знайдено засоби, сприяють збереженню того, що з’явилося на світ; інакше цілому чогось не вистачає” [1, с.446].

Треба звернути увагу на те, що охорона та зміцнення громадського порядку – це не стихійний процес, а діяльність, пов’язана з правовою активністю громадян, у якій в основному проходить їх життя, структур виконавчої влади, що охороняють громадський порядок. При тому необхідно підкреслити, що ця діяльність заснована, перш за все, на нагляді, хто б його не здійснював – громадські об’єднання, громадяни, посадові особи, державні органи.

Розглядаючи докладніше діяльність громадських формувань видно, що член громадського формування є представником суспільних інтересів і повинен служити народу

України. Своїми діями та вчинками він має сприяти зміцненню позитивного іміджу та авторитету громадського формування, дорожити своїм ім’ям та статусом члена громадського формування. Він також є представником громадської організації, призначеної охороняти громадський порядок, дотримуючись закону. Кожна дія члена громадського формування має базуватися на підставі правомочності, правової впевненості та рівності перед законом.

В окремих аспектах питання доцільності існування громадських формувань по охороні громадського порядку та державного кордону у своїх роботах розглядали Д.М. Бахрах, І.І. Веремеєнко, І.О. Галаган, Є.Є. Додіна, А.Т. Комзюк, С.Т. Чоботенко, О.Н. Ярмиш та ін.

Мета нашої роботи полягає в з’ясуванні основних питань, пов’язаних з визначенням поняття моральних принципів поведінки членів громадських формувань по охороні громадського порядку і державного кордону. Для досягнення цієї мети поставлені наступні завдання: проаналізувати теоретичні положення на громадські формування, їх розвиток, роль членів цих формувань в охороні громадського порядку, а також сформулювати відповідні пропозиції щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування у зазначеній сфері.

Таким чином, високий рівень етичних стандартів, як норми поведінки, є постійним завданням члена громадського формування, кожна його дія повинна ґрунтуватися на

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. юрид. наук Олійник І.І. (ДЮІ ЛДУВС).

повазі до громадян. Стосунки між членами громадських формувань також повинні базуватися на взаємній повазі з дотриманням високих етичних норм. Етичним є, наприклад, своєчасний розгляд внутрішніх запитів про допомогу, поважання думки та виявлення пошани до діяльності інших членів громадського формування.

Отже, норми поведінки, що знаходять реальне втілення в ідеології кадрової політики, служать орієнтиром моделі поведінки в складних і невизначених ситуаціях. Дотримання всіма членами громадської організації визначених норм поведінки - ознака високої корпоративної культури, в умовах якої кожен працівник і організація в цілому самі контролюють себе.

Завдяки визначеним нормам поведінки підтримується чітке функціонування громадської організації і висока ефективність діяльності її членів, оскільки зменшується кількість конфліктів і непорозумінь. Таким чином, норми поведінки виконують і моральну функцію, регулюючи поведінку членів громадських формувань у складних ситуаціях і привчаючи їх дотримуватись прийнятої моделі поведінки. Обговорення моральних принципів та норм поведінки членів громадських формувань є нагальною потребою, адже сьогодні не всі мають однакове сприйняття суті цих конкретних понять.

Для того, щоб повніше розглянути моральні і правові принципи, треба розкрити поняття права, моралі та етики. Право - це система суспільних соціальних норм, що охороняються силою держави. В тісному зв'язку з державою полягає основна відмінність права від правил поведінки в докласовому суспільстві, а також від інших нормативних систем [2, с.349]. Мораль (від лат. *moralis* - етичний), з філософської точки зору, це та область з царства етичних цінностей, яка, перш за все, визнається кожною дорослою людиною. Розміри і зміст цієї сфери змінюються з часом і є різними у різних народів і слов'янського населення (принцип безлічі моралей і єдності етики) [3, с.275]. Етика (від грецького *ethika, ethos* - звичай, етичний характер) - вчення про етику та мораль. Етика вчить оцінювати будь-яку ситуацію, щоб зробити досяжними етичні поступки.

В житті, яке вимушена вести сучасна людина, етичний розгляд і переконання насилу знаходить собі місце. Етичній людині доступно розуміння цінності. Етичні цінності - це цінності переконання і поведінки. Суспільні цінності відіграють особливу роль у поведінці кожної людини, вони формують своєрідну систему координат, у просторі якої відбувається орієнтація його поведінки. Потрібна практична реалізація в суспільній діяльності й відносинах єдності двох цінностей - Людини і Держави. Держава - це не абстракція, не самоціль, а "живий організм", який забезпечує повагу гідності людини, розкриття і сприйняття інтересів кожного, і є осередком, в якому кожна особистість почуває себе захищеною, потрібною і належно оціненою [3, с.545].

Цікавим є той факт, що професійна етика у розвинених демократичних країнах Європи розглядається як основна мета управління людськими ресурсами. Якщо етичні принципи проголошено, то вони мають бути нормою щоденної практики. Професійна етика - це прагматичний засіб, її мета полягає в тому, щоб відмовитися від етики слухняності й віддати перевагу професійній етиці переконання й відповідальності перед громадянами. Досягнення такої мети потребує не стільки розробки нових об'язків

або перебудови організації з використанням адміністративно-правових засобів, як створення для членів громадських формувань належних умов праці.

Так, одним із аспектів суспільної етики є етика інституціональна: кожна організація формується і функціонує на базі специфічних етичних норм. Тому, вважаємо, актуальним завданням держави має стати розробка моральних принципів і норм діяльності громадських формувань, які враховують і виражають особливості, породжені специфікою завдань та умов діяльності, а також механізмів їх упровадження.

Індивідуальний або особистісний вимір моралі характеризує міру панування людини над собою, те, наскільки вона відповідальна за свою роботу, свої вчинки. Мораль визначає людську сутність індивіда; особистісний вимір описує моральні якості людини, її моральні чесноти. Вони характеризують активну діяльно-вольову людину. Саме тому переважна більшість вчених будує теорію моралі на поєднанні понять "особистість" і "характер". Тут важливо підкреслити, що необхідною умовою громадського формування і прояву індивідуальної моралі є наявність мінімальної свободи професійної діяльності. Саме за таких умов людина може проявити свою моральну позицію, тому варто подумати про те, щоб у нормативно-правових документах закріпити межі індивідуальної свободи члена громадського формування, максимально розширити їх з урахуванням специфіки діяльності громадських формувань. Етична інфраструктура повинна забезпечити не лише суто моральні, але й політичні, правові, організаційні умови та засоби регулювання індивідуальної поведінки.

Крім індивідуальної моралі, в теорії і практиці розглядається суспільний вимір моралі. Він характеризує здатність члена громадських формувань до взаємодії з колегами по роботі, органами внутрішніх справ, іншими державними органами. Як бачимо, це дуже широке коло стосунків, які мають велике моральне навантаження. Важливо, щоб зміст стосунків з іншими суб'єктами суспільного життя будувався на таких принципах, як повага гідності й інтересів, рівність перед законом, визнання права на свободу, справедливий розподіл праці й винагороди, чесність, відповідальність, прозорість і відкритість, солідарність тощо. Взаємодія на цих засадах забезпечує довіру у стосунках, стимулює співпрацю, що значно підвищує результативність діяльності.

Таким чином, правила професійної етики та поведінки члена громадських формувань матиме важливе значення для етичного регулювання внутрішніх і зовнішніх професійних відносин. При цьому слід визнати, що недооцінка значення морально професійних чеснот членів громадських формувань та нерозуміння важливості морально-етичних якостей, що має місце у системі охорони громадського порядку, призводять до зменшення результату діяльності.

Слід також зазначити, що на рівні нормативно-правових документів практично неможливо скласти вичерпний перелік правил поведінки членів громадських формувань. Адже багато дій членів громадських формувань регулюються нормами моралі, що й обумовлює необхідність розробки сучасних морально-етичних норм поведінки члена громадських формувань. Вважаємо, що наведені принципи морально-правової етики повинні урегулювати правила поведінки членів громадських формувань з охо-

рони громадського порядку та державного кордону:

1. *Законність* – це і правова категорія, і явище суспільного життя в державі. В ній концентруються і реалізуються ціннісні властивості права – нормативність, забезпечення сполучуваності соціальних і індивідуальних інтересів, взаємної відповідальності держави і особи. За допомогою законності правові розпорядження втілюються в життя, чим досягається впорядкованість суспільних відносин, нормальне функціонування державно-організованого суспільства.

2. *Рівність перед законом*. Офіційно визнана рівність громадян (підданих) перед державою, законом, судом – один з істотних елементів демократії. Реальність рівноправності характеризує рівень демократичності суспільного і державного устрою. Принцип рівноправності був висунутий Великою французькою революцією кінця 18 в. (свобода, рівність і братство) і закріплені в конституціях і деклараціях прав людини багатьох країн [3]. Він вимагає від членів громадських формувань з охорони громадського порядку чіткості дотримання законодавства, що регулює взаємовідносини між членами громадських формувань та громадянами.

3. *Духовність*. Розуміє наслідування духовним та моральним цінностям: мудрості, мужності, шляхетності, порядності, сформованим багатовіковою історією Українського народу; постійне вдосконалення членами громадського формування свого інтелектуального та культурного рівня.

4. *Патріотизм*. Від латинського *patris* (батьківщина), любов до батьківщини; прихильність до місця свого народження, місця проживання [3]. Вимагає любов до України, захист її суверенності та економічних інтересів, самовіддана праця на благо українського народу; неухильне дотримання Конституції України, чинного законодавства; шанування державних символів - Державного Прапора України, Державного Герба України і Державного Гімну України; недопущення дій, які можуть зашкодити інтересам держави.

5. *Справедливість*. Це категорія морально-правової і соціально-політичної свідомості; поняття про належне, пов'язане з історично змінними уявленнями про невід'ємні права людини.

Таким чином, член громадського формування повинен постійно вдосконалювати організацію своєї роботи на засадах справедливості. Своїми вчинками та поведінкою він має зміцнювати віру громадян у законність дій та рішень органів внутрішніх справ. Член громадського фор-

мування разом з працівником міліції тимчасово, в межах чинного законодавства, може обмежувати права і свободи громадян, якщо без цього не можуть бути виконані покладені на них обов'язки, й зобов'язаний дати затриманому пояснення з цього приводу.

6. *Чесність*. Внутрішня етична гідність людини, добрість, чесність, благородство душі і чиста совість; людина з незаплямованою честю [4]. Правдивість, сумлінне виконання своїх обов'язків з визнанням верховенства Закону.

7. *Ефективність*. Член громадського формування повинен постійно працювати над удосконаленням свого професійного рівня, виконувати службові обов'язки, проявляючи ініціативу, творчість і принциповість, ефективно використовувати робочий час.

8. *Культура спілкування*. От лат. *cultura* (виховання, освіта, розвиток, шанування), історично певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений в типах і формах організації життя і діяльності людей, в їх взаємостосунках, а також в створюваних ними матеріальних і духовних цінностях [3].

Підсумовуючи визначимо, що вільне володіння державною мовою, пріоритет прав людини, принципи законності, духовності, патріотизму, справедливості, ефективності, а також відкритість, толерантність, повага та довіра до громадян і колег – це все в сукупності являє собою модель майбутнього члена громадського формування по охороні громадського порядку та державного кордону. Тому, на наш погляд, доцільним є внесення доповнень до Закону України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" [6] розділом "Принципи морально-правової етики членів громадських формувань".

ЛІТЕРАТУРА

1. Платон. Собрание сочинений: В 4-х т. –М.: "Мысль", 1994. –Т.3. –656 с.
2. Сухарев А.Я. Юридический энциклопедический словарь. –М.: Сов. энциклопедия, 1987. –527 с.
3. Философский словарь. –М.: ИНФРА-М, 1997. –576 с.
4. Большой энциклопедический словарь. –М.: ИНФРА-М, 1996. –760 с.
5. Словарь Даля. –М.: Политиздат, 1981. –432 с.
6. Закон України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" від 22.06.2000 р., № 1835-III // ВВР України. -2000. -№ 40. –Ст.338.

Надійшла до редакції 06.07.2006

КАБЛОВ Д.С. НЕКОТОРЫЕ МОРАЛЬНЫЕ ПРИНЦИПЫ ПОВЕДЕНИЯ ЧЛЕНОВ ОБЩЕСТВЕННЫХ ФОРМИРОВАНИЙ ПО ОХРАНЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА

Показано значение профессиональной этики и поведения члена общественных формирований по охране общественного порядка для этического регулирования внутренних и внешних профессиональных отношений.

KABLOV D.S. SOME MORAL PRINCIPLES FOR BEHAVIOR OF PUBLIC FORMATIONS MEMBER'S ON PROTECTION OF THE SOCIAL ORDER

Value of a professional etiquette and behavior of a member for public formations on protection of a social order for ethical regulation of internal and external professional attitudes is shown.

Статті журналу "Право і безпека" реферуються

в Українському реферативному журналі "Джерело"